

BEIGELIŲ KRAUTUVĖLĖ

א קלייט פון בייגל
beigelių krautuvėlė

Geros valios fondas
Good Will Foundation
קרן רצון טוב

ATRASTI. PAŽINTI. PRIIMTI.

Pirmasis Benjamin Netanyahu vizitas Lietuvoje 7

Iš prof. Marko Petuchausko prisiminimų 9

Vaikų vasaros stovyklos 12

Pirmosios Lietuvos Respublikos kariuomenės rabinai kapelionai 14

5779 metų žydiškasis kalendorius – Holokausto vaikams 17

Ne ožkoje laimė 18

ISSN 2424-4740

9 772424 474002

Mielieji,

Ir vėl rugsėjis. Naujame „Beigelių krautuvėlės“ numeryje dar gyvename vasaros atgarsiais – kviečiame ir jus prisiminti pirmąjį Izraelio ministro pirmininko Benjamin Netanyahu vizitą, daugybę malonių susitikimų, vaikų vasaros stovyklų išpūdžius. Į skaudžią praeitį nukels prof. Marko Petuchausko prisiminimai... Ar žinojote, kad tarpukariu Lietuvos kariuomenėje tarnavo rabinai kapelionai? Ar matėte naująjį 5779-ųjų metų kalendorių? Ir tai dar ne viskas... Skaitykite „Beigelių krautuvėlę“ ir su kitais pasidalinkite! Kaip visada lauksiu jūsų idėjų, komentarų, pasiūlymų – parašykite: radvile@lzb.lt

Radvilė

NAUJIENŲ PANORAMA

Balandžio 9 d. Vilniuje, Nacionalinėje dailės galerijoje, pristatytas unikalus paminklas – Sinagogų aikštės memorialas, skirtas Jurbarko žydų bendruomenei atminti. Memorialo projektą pristatė CAN New Artists Collegium (Izraelis) vadovas, monumento autorius, žinomas skulptorius David Zundelovitch ir Jurbarko rajono savivaldybės meras Skirmantas Mockevičius.

Balandžio 10 d. Lietuvos žydų bendruomenėje (LŽB), Jašos Heifetzo salėje, įvyko filmo „Manoji Vilnė“ peržiūra. Dalyvavo režisierius Saulius Beržinis, montažo režisierius Vytautas Gradeckas, fotografas Rimantas Dichavičius. Filme skambėjo kompozitoriaus Anatolijaus Šenderovo muzika. Vakaro metu buvo pristatyta grafiko Ovidijaus Talijūno paroda „Monologas“.

Balandžio 13 d. greta Kauno IX forto masinių žudynių lauko įvyko memorialinės plaketės, skirtos Kauno IX forte 1941 m. lapkričio 25 d. nužudytiems, iš Frankfurto prie Maino deportuotiems Vokietijos žydams atminti, atidengimo ceremonija.

Balandžio 14 d. Rusų dramos teatre vyko jidiš literatūros spektaklių festivalis „Žydų literatūros puslapius atvertus“.

Gegužės 8 d. LŽB minėjo Antrojo pasaulinio karo pabaigos Europoje dieną. Prie paminklo, skirto Vilniaus geto pasipriešinimo organizacijos vadovui Icikai Vitenbergui ir partizanei Šeinai Madeiskerytei, kovojusiai prieš nacizmą, susirinko Antrojo pasaulinio karo veteranai prisiminti karo aukas ir pagerbti pasipriešinusius nacistiniam režimui žydų, palaidotų Sudervės kapinėse, atminimą. Taip pat pagerbtas

ir žuvusių vaikų atminimas. Gegužės 10 d. Jašos Heifetzo pilnutėlėje salėje iškilmingai pagerbti karo veteranai, žydų bendruomenės nariai.

Gegužės 18–liepos 1 d. Ukmergės kraštotyros muziejuje veikė paroda „Tarpukario Lietuvos fotografų – M. Levi ir S. Bajer – palikimas“.

Gegužės 23 d. Vilniuje vienuoliktą kartą vyko Gyvųjų maršo procesija į Panerių memorialą, skirta pagerbti Holokausto aukų atminimą. Gyvųjų maršas – eitynės nuo Panerių geležinkelio stoties iki Panerių memorialo. Tai kelio dalis, kuriaėjo Vilniaus geto kaliniai prieš žudynes Panerių miške.

Gegužės 25–27 d. Palangoje vyko festivalis „Sportas visiems“, skirtas Lietuvos 100-mečiui, kuriame pirmą kartą dalyvavo Lietuvos sporto klubo (LSK) „Makabi“ sportininkai iš Vilniaus, Kauno ir Šiaulių.

Gegužės 29 d. LŽB pirmininkė Faina Kukliansky dalyvavo Maltos ordino parengtoje Žydų gelbėtojų fotografijų parodoje „Liudiję žmogiškumą“, kuri vainikavo bendrą bendruomenės ir maltiečių paramos Pasaulio Tautų Teisuliams projektą. Tuskulėnų rimties parko memorialiniame komplekse vykusį parodos atidarymą savo dalyvavimu pagerbė ir LR prezidentė Dalia Grybauskaitė.

Gegužės 30 d. Lietuvos kariuomenės vadas gen. lttn. Jonas Vytautas Žukas ir Kauno žydų bendruomenė surengė kovojusių už Lietuvos Nepriklausomybę žydų karių pagerbimo iškilmingą ceremoniją.

Gegužės 31 d. LŽB pristatyta izraeliečio litvako dr. Šimono Lev knyga „Iš Lietuvos į Santiniketaną: Šlomita Flaum ir Rabindranatas Tagorė“, parašyta anglų kalba.

Birželio 5–17 d. Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje veikė Saros Finkelšteinaitės (1941–1992) kūrybos archyvinė parodėlė – keletas akvarelių ir tapybos kūrinių, pluoštelis nuotraukų iš archyvo, saugomo bibliotekoje.

Birželio 6 d. Valstybiniame Vilniaus Gaono žydų muziejuje atidaryta pasaulinio garso menininkų paroda „Lietuva litvakų kūryboje“. Parodoje – per keturiasdešimt dailės kūrinių iš Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus, Lietuvos dailės muziejaus, Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus, privačių kolekcijų ir José Gurvičiaus muziejaus Urugvajuje fondų.

Birželio 6 d. Vilniuje, Vokiečių g. kieme, kur dar prieš 75 metus stovėjo Didžioji Vilniaus sinagoga, skambėjo ansamblio „Vocal Varshe“ kompozicijos jidiš, hebrajų ir latinų kalbomis.

Birželio 10 d. Alantos sinagogoje atidaryta Molėtų krašto žydų atminimo ekspozicija. Šiemet numatoma Geros valios fondo ir Kultūros paveldo departamento lėšomis atlikti tvarkybos darbų projektą.

Birželio 11 d. LŽB Jašos Heifetzo salėje pristatyta antroji istoriko dr. Solomono Atamuko (1918–2014) knyga „Lietuvos žydų keliai: atmintis, tikėjimas, viltis“.

Birželio 13 d. Vilniuje Kauno literatūrinė studija „Poetogradas“ organizavo dr. Elenos Suodienės knygos „Poema apie Osipą Mandelštamą“ pristatymą, kuriame dalyvavo literatūrinė bendruomenė. Pristatymą pradėjo Tarptautinės rašytojų ir publicistų asociacijos pirmininkas Levas Mesengiseris.

Birželio 15 d. Kaune, Laisvės alėjoje, atidengta atminimo plokštė Nyderlandų garbės konsului Lietuvoje, Pasaulio tautų teisuliui Jan Zwartendijk (1896–1976).

Birželio 15 d. Pušalote įvyko konferencija dėl Pušaloto miestelio žydų paveldo objektų: Pušaloto sinagogos ir

„Joškės namo“ išsaugojimo, įprasminimo ir pritaikymo bendruomenės reikmėms. Šios konferencijos organizatoriai: Pasvalio r. savivaldybės administracija ir jos meras G. Gegužinskas, LR Seimo narys A. Matulas, Pušaloto miestelio seniūnė P. Stravinskienė ir Pušaloto bendruomenės pirmininkas A. Kumpauskas, kuris ir yra pagrindinis idėjos sumanytojas.

Birželio 17 d. Vilniuje, Lietuvos edukologijos universitete, įvyko Lietuvos „Makabi“ mažoji „Makabiada“, skirta Lietuvos 100-mečiui, kurioje dalyvavo LSK „Makabi“ sportininkai iš Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Šalčininkų, Lentvario ir Izraelio studentai iš Kauno. Visi varžybų dalyviai buvo apdovanoti atminimo medaliais, o jauniausia varžybų dalyvė Grytė Vaisbrodė – atminimo taure.

Birželio 22–24 d. Lietuvoje pirmą kartą surengta hebrajų kalbos stovykla, kurią organizavo Vilniaus Šolomo Aleichemo gimnazijos ORT hebrajų kalbos mokytoja metodininkė Ruth Rechės.

Liepos 6 d. LR prezidentė D. Grybauskaitė už nuopelnus Lietuvos Respublikai ir už Lietuvos vardo garsinimą pasaulyje apdovanojo Lietuvos ir užsienio valstybių piliečius. Ordinu „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro didžiuoju kryžiumi apdovanota teatrologė, istorinės atminties ir tolerancijos vertybių puoselėtoja profesorė Irena Veisaitė. Už pilietiškumo skatinimą ir pilietinės visuomenės stiprinimą apdovanotas žurnalistas, radijo laidų vedėjas Ernestas Alešinas. Jam įteiktas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino medalis.

Liepos 11 d. Vilniuje, Nacionalinės UNESCO komisijos galerijoje, atidaryta tautodailininko, Žemaitijos žydų istorijos puoselėtojo Jakovo Bunkos (1923–2014) medžio skulptūrų paroda „Platelių Moze“, skirta autoriaus 95-mečiui.

Liepos 12 d. Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centre įvyko dokumentinio filmo „Gerasis nasis“ premjera ir diskusija su filmo kūrėjais. Filmą „Gerasis nasis“ (angl. „The Good Nazi“, 2018, 52 min., rež. Yaron

Niski) – duoklė nepaprastai istorinei asmenybei – majorui Karl Plagge, vadovavusiam priverstinio darbo stovyklai HKP 562, kuri 1943–1944 m. veikė sostinės Subačiaus gatvėje kaip kariuomenės transporto priemonių taisykla.

Liepos 26 d. Valstybinio Vilniaus Gaono muziejaus Tolerancijos centre vyko Gary A. Phillips paskaita „Just Is in the Art of Samuel Bak“. Gary A. Phillips – religijos profesorius Wabash koledže Indianoje, JAV. Jau daugiau nei dešimtmetį jis tyrinėja Samuelio Bako kūrybą ir esminius žmogiškuosius klausimus, kuriuos ji kelia.

Liepą Kaune, Vilijampolėje, pristatytas kauniečio menininko Vytenio Jako projektas „Degantys akmenys“ prie buvusio 1941–1944 m. Kauno geto vartų.

Liepos 26 d. žurnalistai buvo pakviesti iš arčiau susipažinti su unikalaus Didžiosios sinagogos paveldo išlikimą liudijančiais radiniais. Tarptautinės izraeliečių, amerikiečių ir lietuvių archeologų grupės atliktų tyrimų metu buvo atverta ne tik didžiulė išorinė galinė Didžiosios sinagogos siena, dalis Sinagogos grindų, bet taip pat atrasta ir dalis bimos.

Liepą į LŽB Jašos Heifetzo salę pasitikti šabo rinkosi Vilniaus vasaros studijų programos „Jidiš ir jidiš literatūra“ kursų dalyviai. Šiais metais vasaros programoje dalyvavo 30 studentų iš JAV, Izraelio, Vokietijos, Lenkijos, Švedijos ir kitų šalių. Daugelis iš jų yra žmonės, turintys žydiškų šaknų, norintys kalbėti savo protėvių kalba, susipažinti su litvakų kultūra. Vilniaus vasaros studijų programa „Jidiš ir jidiš literatūra“ veikia nuo 1998 metų.

Liepą naujasis Jungtinių Amerikos Valstijų paveldo komisijos pirmininkas Paul Packer kartu su LR užsienio reikalų ministerijos, JAV ambasados, Kultūros paveldo departamento ir LŽB atstovais lankėsi įvairiose Lietuvos žydų paveldo vietose: Panerių memoriale, Šnipiškėse, senųjų žydų kapinių teritorijoje. Žydų paveldo aktualijos ir gairės taip pat aptartos su LR Vyriausybės ir Vilniaus m. savivaldybės atstovais.

Liepos 31–rugpjūčio 4 d. LŽB edukacinis dailės pleneras vyko „Karvio dvaro“ sodyboje, Vilniaus rajone. Susirinko šešiolika dalyvių, kurie grožėjosi aplinka ir, padedami Savicko dailės mokyklos (SDM) pedagogų Ramunės Savickaitės-Meškelienės ir Raimondo Savicko, drobėje fiksavo sodybos gėlynus, ežero vingius ir lygumų horizontus. Iš viso sukurta per šešiasdešimt paveikslų akrilo ir aliejinės tapybos technikomis.

Rugpjūčio 8 d. LŽB Jašos Heifetzo salėje Vilniaus universiteto Jidiš instituto vasaros jidiš kursų programos dalyviai iš Argentinos, Izraelio, Kanados, Prancūzijos, JAV, Norvegijos, Švedijos, Suomijos, Austrijos, Vokietijos ir Lietuvos dovanų klausytojams smagų „Tunklgold“ jidiš dainų vakarą.

Rugpjūčio 23–26 d. Lietuvoje pirmą kartą su mandagumo vizitu lankėsi Benjamin Netanyahu, Izraelio valstybės ministras pirmininkas. Jis taip pat buvo pakviestas į aukščiausio lygio Baltijos šalių lyderių susitikimą.

Rugpjūčio 29 d. Molėtų krašto žydų atminimo diena paminėta ir Alantoje. Pirmą kartą nuo karo laikų Alantos miestelyje, vis dar apgriuvusioje medinėje sinagogoje, aidėjo kantoriaus Šmuelio Jatomo giedama rauda.

Rugpjūčio 29 d. žymaus XX a. rašytojo Liudo Dovydeno premija įteikta rašytojui Markui Zingeriui už romaną „Aš sėdėjau Stalinui ant kelių“, 2017 m. išleistą Lietuvos rašytojų sąjungos leidyklos.

Rugpjūčio 30 d. LŽB atidaryta narių dailės plenero darbų paroda. LŽB sveikina pirmąją Dailės mokyklos laidą ir linki visiems gerų kūrybinių idėjų. Diplomus gavo išklause visą kursą dalyviai: Elen Janovskaja, Ala Segal, Svetlana Liser, Sergej Liser, Jelena Comik, Jevgenij Comik, Frida Vitkauskienė, Salomėja Rybokienė, Inga Mališauskaitė, Viktorija Gudžiūnaitė.

Rugpjūčio 31 d. LŽB įvyko susitikimas su teatro ir kino aktoriumi Mariumi Repšiu (Cohenu).

Paskutinę rugpjūčio savaitę Kauno žydų bendruomenė pagerbė Holokausto aukas, tradiciškai aplankydamą Petrašūnų žydų žudynių ir Inteligentų akcijos IV forte vietas, į šį liudnį maršrutą įtrauktos ir Prienų bei aplinkinių miestelių (Birštono, Stakliškių, Jiezno, Balbieriškio ir kt.) žydų žudynių vietos.

Rugsėjo 2–9 d. įvairiose Lietuvos vietovėse šurmuliavo tradiciniai Europos žydų kultūros dienų renginiai, siejami bendros temos – „Pasakojimai“. Lietuvos žydų bendruomenių, rugsėjo 9–11 d. šventusių Roš Hašana (naujų metų pradžia), rugsėjo 2 d. renginiuose vyravo žydų tautos Didžiojo religinio pasakojimo motyvai. Lietuvos miestų ir miestelių renginiuose atsispindėjo artimojoje gyvenamojoje aplinkoje išlikusio materialaus litvakų paveldo pažinimas, žodiniais ir vaizdiniais pasakojimais atkuriami išnykusių bendruomenių gyvenimai.

Rugsėjo 2 d. Panevėžio miesto žydų bendruomenės nariai išvyko į Rygą, siekdami daugiau sužinoti apie Holokausto vietas Latvijoje.

Rugsėjo 2 d. Richard Schofield fotoinstaliacijos „Back to Shul“ pristatymas sukvietė lankytojus į Vilniaus Zavelio ir Levinsono sinagogą.

Rugsėjo 3–9 d. pagal Sugiharos savaitės renginių ciklo programą vyko koncertai, simpoziumas, filmų peržiūros, viešos paskaitos, kūrybinės dirbtuvės ir kiti išskirtiniai renginiai. Jų metu kauniečiai galėjo daugiau sužinoti apie Rytų kultūrą, Kauno ir Japonijos draugystę.

Rugsėjo 4 d. Vilniaus choralinėje sinagogoje įvyko naujojo Toros ritinio rašymo ceremonija, kurią inicijavo sinagogos rabinas Šolom Ber Krinsky. Tai istorinis įvykis. Pirmą kartą pokario Lietuvoje judėjai rašė savo „litvakiškos kilmės“ Toros ritinį.

Rugsėjo 6 d. Vilniuje, Rotušėje, intelektualai pristatė idėjas, kaip įamžinti Vilniaus Didžiąją sinagogą.

Rugsėjo 6 d. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Judaikos tyrimų centras surengė parodą „Žaibo prisiminimas“, skirtą poetui Avromui Suckeveriui (Abraham Sutzkever, 1913–2010).

Rugsėjo 10 d. Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto Didžiojoje auloje įvyko ansamblio „Amerikos virtuoza“ koncertas, skirtas žydų gelbėtojo Jono Paulavičiaus 120-osioms gimimo metinėms.

Rugsėjo 21 d. Nacionaliniame Kauno dramos teatre įvyko režisieriaus Gintaro Varno spektaklio „Getas“, kurio ašis – Holokaustas Lietuvoje – premjera.

Rugsėjo 23 d. įvyko Giedriaus Kuprevičiaus kamerinės simfonijos „Po Dovydo žvaigždė“ pasaulinė premjera.

Rugsėjo 23 d. popiežius Pranciškus, grįždamas iš Kauno, sustojo pagerbti Holokausto aukų Vilniaus geto teritorijoje (Genocido aukų aikštėje).

Gerbiamieji,

Artėjant didžiosioms judėjų šventėms, džiaugiuosi galėdama su Jumis pasidalyti svarbiausiomis Lietuvos žydų bendruomenės naujienomis. Lietuvos žydų bendruomenės kasdienis gyvenimas pilnas iššūkių, tačiau kasmet augame, stiprėjame, jaučiame vis didesnę visuomenės ir politinę palaikymą. Susidomėjimas žydų kultūra taip pat neblėsta – tai liudija Lietuvoje vykstantys Europos žydų kultūros dienos renginiai, kurių programa kiekvienais metais tampa vis platesnė. Labai vertinu tai, kad prie Lietuvos žydų bendruomenės oficialiai prisijungė per 1500 žydų išeivių iš Lietuvos vienijanti Litvakų asociacija Izraelyje, vadovaujama Arie Ben-Ari Grodzensky. Žydų vienybė – didžiausias siekis tautinio atgimimo 30-metį šiemet švenčiančiai Lietuvos žydų bendruomenei.

Dėl aktyvios regioninių žydų bendruomenių ir žydų organizacijų veiklos Lietuvoje neblėsta žydiškosios vertybės. Auga jaunoji žydų karta, kuriai galime patikėti savo istoriją ir savo ateitį. Ilgai brandinome idėją atgaivinti Lietuvos žydų skautų tradiciją ir šiemet pagaliau pavyko ją paversti realybe, bendradarbiaujant su

Prancūzijos žydų skautų organizacija ir Lietuvos skautija. Lietuvos žydų skautijos dalimi buvo ir Vilniaus geto kalinė, pagrindžio pasipriešinimo judėjimo dalyvė Fania Brancovskaja ir buvusi Švenčionių žydų bendruomenės pirmininkė, jidiš kalbos tyrinėtoja Bliuma Kac. Nors išlikusi žydų bendruomenė Lietuvoje nėra gausi, įrodėme, kad esame pajėgūs tęsti senas tradicijas ir kurti naujas.

115 metų švenčiančioje Vilniaus choralinėje sinagogoje sutikome litvakų kilmės Izraelio valstybės ministrą pirmininką Benjaminą Netanyahu su žmona Sara. Tai buvo istorinė proga priminti Europai ir pasauliui, kad žydų tauta yra neatsiejama europietiškos kultūros dalis, o Europa turi būti dėkinga Izraelio valstybei už daugybę išgelbėtų europiečių gyvybių, nes Izraelio žvalgybinių operacijų metu buvo užkardyta daug nusikaltimų. Dvi nedidelės demokratinės šalys – Lietuva ir Izraelis – savo istorijose gali išvystyti įstabius paralelius. Jas prisiminsime jau šį gruodį, minėdami Lietuvos sionistinių organizacijų, parėmusių ir Lietuvos valstybingumo siekius, susivienijimo šimtmetį.

Rugsėjis žymi ir vieną didžiausių tragedijų – Lietuvoje vykusį Holokaustą. Minime skaudžią Vilniaus geto sunaikinimo 75 metų sukaktį. Labai svarbu, kad istorinei atminčiai įamžinti skiriama vis daugiau neformalių priemonių, tačiau dar yra kur pasistiebi kalbant tiek apie Laikinosios vyriausybės ir Laisvės aktyvistų fronto vaidmenį Holokauste, tiek apie valstybinę švietimo programą.

Taip pat labai vertiname savo partnerių – jungtinės Izraelio ir Lietuvos archeologų grupės – atliktą didžiulį darbą Vilniaus Didžiosios sinagogos tyrimų srityje. Lietuvos žydų bendruomenė yra atsakinga už Vilniaus Didžiosios sinagogos įpaveldinimo galimybių studijos parengimą. Būdami Vilniaus Gaono dvasiniai įpėdiniai, jaučiame didžiulę pareigą užtikrinti pagarbą šiam ypatingam judėjų sakraliniam objektui ir tinkamą jo išlikusio paveldo pristatymą visuomenei.

Nuoširdžiai dėkoju visiems, kurie buvo ir yra su Lietuvos žydų bendruomene, ačiū už palaikymą ir aktyvumą. Linkiu Jums saldžių ir laimingų 5779-ųjų!

Faina Kukliansky, LŽB pirmininkė

Pirmasis BENJAMIN NETANYAHU vizitas Lietuvoje

Rugpjūčio 23–26 d. su aukščiausio lygio vizitu Lietuvoje lankėsi Benjamin Netanyahu, Izraelio valstybės ministras pirmininkas. Tai buvo pirmas kartas, kai Izraelio ministras pirmininkas viešėjo Lietuvoje ir buvo pakviestas į aukščiausio lygio Baltijos šalių lyderių susitikimą. Per viešnagę B. Netanyahu ne tik bendravo su Lietuvos politikais, bet ir susitiko su šalies žydų bendruomene, dalyvavo Holokausto aukų pagerbimo ceremonijoje Panerių memoriale, kuriam pirmą kartą vyko ir žydų gelbėtojų – Pasaulio tautų teisuolių – apdovanojimo ceremonija.

Lankydamasis 115 metų sukaktį švenčiančioje Vilniaus choralinėje sinagogoje Izraelio premjeras pasakė vienintelę Lietuvoje viešą kalbą, kurioje akcentavo savo ryšį su

Lietuva, abišalio bendradarbiavimo svarbą, negailėjo šiltų žodžių negausiai, tačiau žydų tradicijas ir paveldą puoselėjančiai Lietuvos žydų bendruomenei. Susitikime dalyvavo daugiau kaip 200 Lietuvos žydų bendruomenės narių, žydų organizacijų atstovų.

„Pirma, turime kovoti su barbarizmu arba jis mus visus sudegins. Antra, žydai niekada nebeturi vėl būti pažeidžiami“, – teigė Izraelio premjeras. „Aš noriu kreiptis į savo senelį: Saba, aš grįžau į šį mirties mišką kaip Izraelio ministras pirmininkas. Mes niekada nebebūsime pažeidžiami“, – kalbėjo B. Netanyahu. „Mes turime valstybę, mes turime kariuomenę ir mes sugebame apginti save patys“, – pridūrė jis.

Muzikinį pasveikinimą susitikime skyrė garsus Lietuvos žydas, operos solistas Rafailas Karpis ir pianistas Darius Mažintas, atlikę tradicines jidiš dainas – *Lomir Ale iney-nem*, geto partizanų himną *Zog nit keyn mol* ir *Vilner, Vilner*. Sinagogoje nuaidėjo šofaras, o susitikimą vainikavo malda už Izraelį ir *Hatikva* – Izraelio valstybės himno – giesmė. Po susitikimo sinagogoje LŽB pirmininkė Faina Kukliansky su Izraelio premjeru aplankė Sudervės žydų kapines ir pasimeldė prie Vilniaus Gaono kapo.

LR ministras pirmininkas Saulius Skvernelis kartu su Izraelio premjeru B. Netanyahu dalyvavo Holokausto aukų atminimo pagerbimo ir Pasaulio Tautų Teisuolių apdovanojimo ceremonijoje Panerių memoriale. Abiejų valstybių ministrai pirmininkai pabrėžė būtinybę prisiminti ir žydus gelbėjusius žmones. Jie Pasaulio tautų teisuolio medaliais po mirties apdovanojo Domo ir Marijonos Viščių šeimą.

„Šioje vietoje mūsų jausmus ir protą persmelkia skausmas, begalinė širdgėla ir bejėgiškumas. Tai amžinos tylos ir atimtos ateities vieta. Žvelgdami vieni kitiems į akis, liudijame tragediją ir lenkiamės prieš Lietuvos žmones, kurie tapo okupacinių totalitarinių režimų ir nematyto masto agresijos prieš žmoniją – Holokausto – aukomis“, – sakė Lietuvos vyriausybės vadovas.

Izraelio vadovas vizito metu padėkojo Lietuvos vyriausybei už pastangas įamžinti žydų paveldą ir kovoti su antisemitizmu apraiškomis. LŽB pirmininkė F. Kukliansky sakė tikinti, kad susitikimas su Izraelio premjeru sutelkė Lietuvos žydus prisiminti esmines žydų tautiškumo ypatybes. „Galime didžiuotis būdami sionistais ir drąsiai tariame am *Yisrael chai* (liet. „Tegyvuoja Izraelis“), – sakė LŽB pirmininkė. Ji taip pat vylėsi sulaukti Izraelio ministro pirmininko dėmesio gruodį rengiamame Lietuvos sionistų organizacijų susivienijimo šimtmečio minėjime.

B. Netanyahu seneliai taip pat buvo kilę iš istorinės Lietuvos – Šeduvos ir Krėvos dabartinėje Baltarusijoje. Izraelio premjero senelė Sara Lurie gimė 1885 m. Šeduvoje. Ji ištėjo už Nathano Mileikowsky, gyvenusio Krėvoje, išsilavinusio žmogaus, rašytojo ir rabino, sionisto. Jiems gimė sūnus Benzion Mileikowsky, kuris 1920 m. išvyko į Palestiną. Benzion, pats būdamas sionistu, tapo asmeniniu garsaus sionizmo lyderio Vladimir Žabotinski sekretoriumi. B. Netanyahu kildina save iš Gaono. Tai patvirtino tyrimai.

Harvardo universitete (JAV) gavęs ekonomisto diplomą, prieš tapdamas Izraelio premjeru, B. Netanyahu dirbo finansų ministru, įvykdžiusiu Izraelyje ekonomikos stabilumą. Premjeru B. Netanyahu tapo 1993 m., kaip Likudo partijos lyderis, juo sėkmingai dirbo iki 1996 m. 2009 m. jis antrą kartą prisiekė kaip premjeras.

Popiežius pagerbė Šoa aukas

Rugsėjo 23-įją, minint 75-ąsias Vilniaus žydų geto likvidavimo metines, laukdami Lietuvoje viešėjusio popiežiaus Pranciškaus, susirinkusieji Didžiojo Vilniaus geto teritorijoje, Rūdininkų skvere, netoli buvusių pagrindinių vartų, į metalinį Dovydo žvaigždės karkasą dėjo atminimo akmenėlius. Režisieriaus Oskaro Koršunovo studentai skaitė jauno Vilniaus geto kalinio Icchoko Rudaševskio dienoraštį. Pagerbiant Holokausto aukų atminimą prie paminklo Vilniaus geto aukoms atminti popiežiaus sukalbėta tyli malda – Vilniaus ir visos Lietuvos žydų istorijos liudijimas pasauliui. Garsus kalbėjimas prieš Šoa tragediją yra beprasmis. Popiežius Pranciškus visada parodo pagarbą žydų bendruomenei šalyje, kurioje lankosi.

Šiomet pažymime Vilniaus geto sunaikinimo tragedijos 75-metį

Iš prof. Marko Petuchausko prisiminimų

Bičiulis gydytojas kartą yra pasakęs, kad sveikas ir išgydytas žmogus – tai toli gražu ne tas pat. Pridurčiau, kad iki galo suvokti šių žodžių prasmę gali tik išgydytasis. Perfrazuodamas gydytoją, galiu patikinti: gyvas ir nesusaudytas žmogus – ne tas pat. Ir suvokia tai tik nesusaudytasis. Tik tas, kuris vienaip ar kitaip „stovėjo prie duobės“. Žudytieji, bet nenužudyti – žmonės ypatingi. Jie gali būti labai skirtingi, bet juos sieja šis vienintelis bruožas. Ta Holokausto epopėjos patirtis, kuri tarsi antspaudas ant gyvenimo, elgsenos, mąstysenos, psichinės sandaros. Likimas lėmė man rasti tarp šių žmonių.

Gyvenimas pažėrė man tokių likimo posūkių, kokių ir nuotykių filme ne taip dažnai pasitaiko. Buvau geto kalinys ir stebuklingai atsidūriau tarp tų, kurie išvengė mirties. Tačiau per visą mano tolesnę biografiją ir rudas, ir raudonas požiūriai, skaudžiai žeisdami, suartėdavo.

VILNIAUS GETE

1941 m. rugsėjo 6 d. kartu su motina atsidūrėme Rūdninkų gatvėje, netoli geto vartų, mažame, žmonių perpildytame kambaryje.

Dvejus metus gyvenome būdingais getui rūpesčiais. Kaip nenumirti bado, kaip išgyventi. O gyvųjų mūsų šeimos narių Lietuvoje nedaug kas ir liko. Prieš įsteigiant getą Paneriuose buvo sušaudytas tėvas Samuelis Petuchauskas, visus Nepriklausomybės metus renkamas ir nuolat perrenkamas Šiau-

lių viceburmistru (1921–1940). Tėvas buvo Lietuvos prezidento apdovano-tas Gedimino ordinu „Už nuopelnus Lietuvai“. Tačiau tai jo neišgelbėjo. Paneriuose atgulė ir mano senelė – tėvo motina Badana. Ji žuvo likviduojant vadinamąjį antrąjį getą. Alytuje sušaudyta tėvo sesuo Cilė ir visa jos šeima. Išliko tik Cilės sūnus, spėjęs pasitraukti į Rusiją.

Dveji metai Vilniaus gete – tai ištisa epopėja, paauglio atmintyje išlikusi šiurpiais mirties, bado, pažeminimo ir heroizmo vaizdais.

Lankiau žydų mokyklą. Pirmieji meno blyksniai mano sąmonėje siejasi su knygomis, kurias ryte rijau geto bibliotekoje. Knygų, meninės fantazijos pasaulis padėdavo užmiršti šiurpią realybę, be perstojo kankinantį alkį, šaltį, baimę. Priprasti prie ankšto kambarėlio, kuriame buvo sugrūsta daugiau kaip dvidešimt žmonių. Visi suguldavome dviem eilėmis ant grindų, galvomis į vidų, kojomis į sieną. Norint prasiskverbti prie durų, reikėdavo balansuojant tamsoje žengti per miegančiųjų galvas.

Pirmaisiais mėnesiais mes su mama mitome iš prairusio pustuščio maišo, kuriame buvo papelijusių morkų ir pavytusių kopūstų galvų. Negalėčiau pasakyti, iš kur mamai pavyko gauti tą maišą. Kramtėme morkas ir kopūstus tiesiai iš maišo, negalėdami išsivirti.

Kankino ir bejėgiškumas: girdi apie kažkur kuriamą kovinę organizaciją, kažkas bėga iš geto, o tu pasmerktas stingdančiam sielą bejėgiam laukimui...

Mūsų perpildytas kambarys greitai ėmė tuštėti. Vos ne kasdien. Tai vienas, tai kitas kambario gyventojas, su kuriuo vos spėjai susipažinti, išėjęs iš ryto, į kambarį nakvoti nebegriždavo. Smarkiai buto gyventojus praretino 1941 m. rudenį nacių surengta vadinamoji „šainų“ akcija. Apie ją dabar nemažai parašyta. Naciai sumanė likviduoti „nedarbingą“ Vilniaus žydų dalį, paskirstę dirbantiems vienokius – darbo pažymėjimus, o nedirbantiems – kitokius. Kiekvienas, gavęs darbo pažymėjimą, garantuodavo sau, vyrui arba žmonai ir dviem vaikams teisę gyventi. Laikiną.

Mama dirbo ir gavo tokį pažymėjimą, apsaugodama ir mane. Spalio mėnesį, likvidavus antrąjį getą, naciai ėmėsi mūsų. Kiekviena šeima su darbo pažymėjimu privalėjo praeiti pro geto vartus. Praėję patikrinimą, buvome rikiuojami į kolonas ir varomi į antrąjį getą. Jų gyventojai jau buvo išžudyti.

Neįmanoma užmiršti siaubingos egzekucijos prie geto vartų. Susigrūdę persigandę žmonės, verkiančios moterys, klykiantys vaikai. Visi, lyg skęstantieji griebdamiesi už paskutinio šiaudo, stengėsi prasmukti be pažymėjimo pas laiminguosius – anapus vartų. Kareiviai juos talžė šautuvų buožėmis, stumdė, vaikus mėtė atgal pro vartus. Mačiusiam visa tai turbūt nesunku būtų įsivaizduoti, kaip atrodytų pasaulio tvanas. Žmonės, palikti pirmajame gete, buvo pasmerkti.

Ištverti man padėjo ir mokykla. Kaskart grįždamas iš jos jaučiausi pakylėtai. Mokytojai skiepijo mums optimizmą, tikėjimą ateitimi. Kartą, grįždamas iš mokyklos ir ruošdamasis pereiti į kitą Rūdninkų gatvės pusę, pastebėjau, kad ji tarsi išmirusi. Tai reiškė, kad geto šefas esesininkas Francas Mureris lankosi gete. Tokiu metu jokia gyva dvasia neturėjo teisės pasirodyti gatvėje. Tai grėsė sušaudymu. Ilgai ir nekantriai trypčiojau pasislėpęs tarpuvartėje laukdamas, kada pro vartus išeis Mureris su palyda. Pagaliau neiškentęs iškišau galvą, apsižvalgiau: aplink tylu, tuščia. Man tereikėjo perbėgti į kitą gatvės pusę. Neiškentęs išbėgau į gatvę. Ir, o Dieve! Beveik šokte užšokau ant tarytum iš po žemės išdygusio Murerio. Pajutau skaudų spyrį ilgaauliu blizgančiu batu. It kamuolys įlėkiau į mūsų namo vartus. Tik vėliau, atsipeikėjęs iš baimės ir skausmo, suvokiau, kad likau gyvas per stebuklą. Nežinau, kodėl Mureris

nenušovė manęs. Galgi tą akimirksnį jame nugalėjo futbolininko aistra...

Sunkią valandą, kai paaiškėjo, kad Vilniaus geto dienos suskaičiuotos, netikėtai mums ranką pratiesė Jono ir Stasės Ruzgių šeima. Iki karo su jais nebuvome pažįstami. Tiesa, kaip paaiškėjo, jie šiauliečiai, nemažai girdėję apie tėvą. Ruzgiai pasiūlė mums pasislėpti jų bute.

Sudėtingiausia buvo vaikui. Negalėjau išeiti pro geto vartus, kaip į darbą išeidavo šimtai suaugusiųjų. Vargais negalais motinai pavyko surasti darbininkus, kurie važiuodavo tvarkyti žydų kapines. Mane paslėpė vienkinčio vežimo dugne, apkrovė maišais, šiaudais, o ant viršaus susėdo darbininkai. Varganas kuinas lėta žingine tempė vežimą per visą miestą. Gulėjau prispaustas augalotų vyrų. Kaitino liepos saulė. Kvėpuoti nebuvo kuo. O vežimas, atrodė, nejudė... Stasė Ruzgienė pasakojo, kad su darbininkais iškėlus mane iš vežimo leisgyvį, pažaliavusį. Šiaip taip atgaivino. Mamai pabėgti buvo paprasčiau. Išėjusi iš darbo, nusivilko švarką su geltonomis žvaigždėmis ir kartu su Stase atžingsniavo į Žvėryną.

Ruzgiai gyveno Žvėryne, Onos Vytautienės (dabar – Dionizo Poškos) gatvėje. Antrajame nedidelio dvibučio mūrinio namo aukšte. Visus hitlerinės okupacijos metus Ruzgiai slėpė žydę Lizą Aizenberg ir jos mažytę dukrytę. Tad ilgėliau mums ten pasilikti buvo neįmanoma.

Tuomet ir buvo prisimintas Jackus Sondeckis. Šiaulių burmistras J. Sondeckis ilgus metus dirbo su tėvu miesto savivaldybėje. Tėvo gerumo aura ir po mirties lydėjo mus. Atsidūrusiems gete žydams ne vienas lietuvių intelektualas ištiesė pagalbos ranką. Žinomas teisininkas, dirbęs su tėvu Šiaulių

savivaldybėje, profesorius Kazimieras Šalkauskis dažnai pakviesdavo motiną, išėjusią į darbus, apsilankyti jo bute Žygimantų gatvėje. Jis gyveno su brolio, žymaus filosofo Stasio Šalkauskio, šeima. Pavalgydindavo, įduodavo motinai maisto, kad nuneštų sūnui. Profesorius atvirai piktinosi hitlerininkų ir lietuvių žydšaudžių siautėjimais, sielodamasis kartodavo motinai, kad ši juoda dėmė ilgai lydės lietuvių tautą.

Kad sėkmingai pajudėtume iš Vilniaus, pirmiausia reikėjo naujų asmens dokumentų su lietuviškomis pavardėmis. Kazimierui Šalkauskiui pavyko juos gauti.

Dar viena to paties namo gyventoja – Elena Nasvytienė (gydytojo Nasvyčio, išvežto į Sibirą, žmona) sutiko priglauti mano motiną savo dvare, netoli Mažeikių.

Dirbdamas Vilniaus sveikatos skyriuje, Ruzgys parūpino komandiruotę. Kitaip būtų neįmanoma nusipirkti geležinkelio bilietų. Perone reikėjo pereiti vokiečių karininko vadovaujamo patrulio patikrinimą.

Pagaliau atsidūrėme į Šiaulius riedančiame traukinyje. Nespėjome lengviau atsikvėpti, kai prieš mus staiga atsisėdo jauna lietuvė su hitlerine svastika elegantiško kostiumėlio atlape. Moteris pasirodė gana plepi, žingeidi, tuojau pat pasigyrė dirbanti gestape. Ji ypač domėjosi manimi, vis tai šio, tai to paklausdama. Tačiau patyrusi konspiratorė Ruzgienė tarsi numatė tokį atvejį. Iš anksto apmuturiavo mano veidą dideliu baltu tvarsčiu. Atseit, vaikui sopa dantį, kalbėti negali, o ir veidas nelabai matosi.

Šiauliuose Stasė vėl pasirodė esanti išmoninga ir drąsi konspiratorė. Buvo

vakaras ir reikėjo kur nors pernaktuoti, o į miestą išeiti pavojinga – pilna pažįstamų. Ruzgienė su dokumentais nuėjo pas komendantą į vokiečių kariškių viešbutį, esantį prie stoties. Gavo leidimą pernaktuoti viešbutyje. Kas gali būti saugiau ir pavojingiau, kaip nakvoti vokiečių karininkų viešbutyje!

Iš ryto Stasė nuėjo į Dvaro gatvę, kur gyveno Sondeckiai, ir gavo jų palaiminimą keliauti į Telšių apskrities Šašaičių kaimą, į Sondeckių ūkį, kuriame šeiminingavo Jackaus Sondeckio sesuo Eugenija ir jos vyras Juozas Kazlauskas. Pakeliui sustojome Mažeikiuose. Iš čia su Stase keliavome į Šašaičius, o motina, kaip buvo sutarta, išvažiavo į Nasvyčių dvarą.

Prasidėjo ilga slapstymosi epopėja. Ji truko iki 1944 m. rudens, kai hitlerininkai buvo išvyti iš Žemaitijos.

Atidengtas paminklinis akmuo žydų gelbėtojams

Rugsėjo 21 d. Vilniuje atidengtas paminklinis akmuo žydų gelbėtojams nacių okupuotoje Lietuvoje pagerbti. Greta Pasaulio Tautų Teisulės Onos Šimaitės gatvės pastatytą juodo akmens paminklą su Dovydo žvaigžde ir Gediminaičių stulpais po kelerių metų turėtų pakeisti memorialas žydų gelbėtojams.

Vieta labai simboliška, nes į Misionierių vienuolyno kiemą 1943 metų rugsėjo 23 dieną, kai buvo likviduotas Vilniaus getas, tūkstančiai Vilniaus žydų atvesti paskutinei atrankai, ten nužudyti geto pasipriešinimo dalyviai. Paminklo iniciatorė, Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky ceremonijoje asmeniškai dėkojo jos giminę nuo mirties išgelbėjusioms Žukauskų, Matukevičių, Daugevičių, Lukaševičių šeimoms. „Yra toks paveikslas, kur žmonės sėdi ant šio kalno. Čia buvo geto vartai, jis buvo likviduotas – žmonės sėdi ir laukia savo likimo. Laimingi – į koncentracijos stovyklas, nelaimingi – į Panerius. Todėl ši vieta yra labai jaudinanti“, – BNS sakė ji.

Vyriausybės kanclerio pirmasis pavaduotojas Deividas Matulionis žadėjo, kad jau 2020-aisiais čia iškils naujas memorialas. Anot Vilniaus arkivyskupo Gintaro

Grušo, negalime pamiršti mūsų bendrų žaizdų, kaip ir tų, kurie pasižymėjo savo gerumu. „Šis paminklas teisuoliams, gelbėtojams yra ir lai būna mums kiekvienam priminimas to didžiadvasiškumo, kuris buvo mūsų tarpe, bet kurį mes privalome ir toliau išauginti“, – sakė G. Grušas.

Vaikų vasaros stovykla „Amehaye 2018“

Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenė (LŽB) liepos mėnesį surengė savo bendruomenės vaikams dieninę vasaros stovyklą, kurioje ilsėtis galėjo 5–12 metų vaikai. Kaip įprasta, stovyklos rengiamos gražiausiose gamtos vietose, šią vasarą – Karvio dvare, įsikūrusiame Paežerių kaime, Maišiagalos seniūnijoje, Vilniaus rajone.

Vasaros stovyklų paprastai laukia tėvai ir ypač vaikai, kuriems vasarą norisi būti gamtoje, prie vandens telkinio, žaisti su savo draugais ir saugiai, maloniai jaustis. Stovyklos programą sudarė edukacinės veiklos, ekskursijos, buvo skirtas maitinimas: pusryčiai, pietūs ir vakarienė. Rytais sutartoje vietoje vaikų laukdavo stovyklos darbuotojai ir autobusas, kuris ryte nuveždavo į stovyklą, o vakare – parveždavo atgal. Stovykloje bendruomenės narių vaikai, finansiškai remiami LŽB, galėjo ilsėtis nuo liepos 16 iki 27 d.

Dvi liepos mėnesio savaites LŽB stovykloje prie Karvio ežero ilsėjosi 49 vaikai. Netikėtai stovykla tapo tarptautinė: joje ilsėjosi vaikai ne tik iš Lietuvos, bet ir Jungtinės Karalystės, Jungtinių Amerikos Valstijų, Norvegijos, Izraelio ir Rusijos.

Vaikai dainavo, šoko izraelietiškus šokius, kūrė spektaklius, mokėsi kepti šabo chalas. Vaikai aktyviai dalyvavo edukacinėse veiklose, diskutavo apie žydiškas tradicijas, piešė, maudėsi, sportavo ir valgė skanų maistą.

Su vaikais dirbo madrichai, jie kartu svečiavosi pas kinologus, vyko susitikti su skautais į Labanoro girią. Ši ekskursija visiems padarė didžiausią įspūdį, paskui visi drauge dalyvavo smagiame piknike prie ežero. Riešės žirgyną stovyklautojai taip pat dar ilgai prisimins, nes ten instruktoriai padėjo jiems jodinėti.

Vaikai kartu su Lietuvos rusų dramos teatro aktorė Juliana Volodko kūrė spektaklį „Nojaus laivas“, kurį per stovyklos uždarymą parodė tėvams. Po spektaklio visi pasitiko šabą – dalyvavo apie 90 žmonių. Stovyklos uždarymo proga iškilmingai įvežtas tortas su fejerverkais ir užrašu AMEHAYE. Vaikai į dangų paleido balionus, prieš tai sugalvoję svajones.

LŽB pirmininkė Faina Kukliansky dėkoja stovyklos organizatoriams, programų rengėjams, visiems, kurių pastangomis vaikai šauniai praleido laiką stovykloje: direktorei Sofijai Sirutienei, Avital Libman, Mišel Caikovai, Anai Koževatovai, Samueliui Garui, Margaritai Koževatovai, Anai Jegorovai, Kristinai Bagavičiūtei, Natalijai Rapoport, Valerijai Tabatadzei, Borisui Kirzneriui, Kristinai Sazontovienei, Michailui Lapidai, Nadeždai Kogan, Ninel Skudovičiūtei, Julijai Lipšic, Michailui Tarasovui. Taip pat dėkojame UAB „Nikadita“, kavinėms „Beigelių krautuvėlė“ ir „Sluoksniai“.

Pirmoji atkuriamoji Lietuvos žydų skautų stovykla „Šabas miške“

Rugpjūčio pabaigoje įvyko pirmoji atkuriamoji Lietuvos žydų skautų stovykla, subūrusi bendrai veiklai Lietuvos žydų bendruomenės (LŽB) organizacijų vaikus iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Molėtų. Žydų skautų tradicija Lietuvoje yra sena ir iki Holokausto žydų skautijoje dalyvavo per tūkstantį narių. Po Holokausto žydų skautų organizacijos Lietuvoje buvo sunaikintos, todėl pirmasis žydų skautų „Šabas miške“

buvo ypatingas. Atsikuriančios organizacijos siekis – būti atviru judėjimu, skirtu visiems: nuo religingų iki visai netikinčių, žydams ir ne žydams, norintiems dalyvauti žydų skautų veiklose. Svarbiausias tikslas – išlaikyti minimalų reikalingą standartą, kad stovyklose galėtų dalyvauti religingi žydų vaikai. Todėl stovyklose daug dėmesio buvo skiriama žydų religinei tradicijai, maldai, veikė košerinė virtuvė, šabo metu buvo laikomasi visų šabui taikomų reikalavimų.

Dauguma vaikų pirmą kartą patyrė gyvenimo gamtoje iššūkius – statė palapines ir miegojo jose, rentė iš medienos stalus, kepė skautišką duoną ant laužo, chalą – lauko krosnyje, ėjo į naktinį žygį.

Šabo uždarymo ceremonijoje dalyvavo Fania Brancovskaja, kuri dar prieš 85 metus tapo skautiškos organizacijos „Bin“, veikusios Vilniuje, nare. Sesė Fania, kaip ją vadino susirinkę skautai, dalijosi savo kaip skautės patirtimi ir pasakojo apie tai, ką veikė žydų skautai prieš karą ir nacių okupacijos metais. Faniai Brancovskajai buvo įteiktas Lietuvos skautijos reprezentacinis kaklaraištis. LŽB pirmininkė Faina Kukliansky pasidžiaugė dalyvių aktyvumu ir palinkėjo skautų organizacijai ilgų metų drauge stiprinant bendruomenę. Pirmininkė dėkojo rėmėjams: sodybai „Ąžuolų giria“, „Beigelių krautuvėlei“, košerinių vištų tiekėjams, madrichams ir visiems kitiems, prisidėjusiems prie šios stovyklos.

Pirmoji „Šabas miške“ stovykla įvyko bendradarbiaujant LŽB, Tarptautiniam žydų skautų forumui, Lietuvos skautijai, Lietuvos lenkų harcerių skautų sąjungai. Esame dėkingi visiems regioninių bendruomenių pirmininkams už malonų bendradarbiavimą, sudarant galimybę vaikams dalyvauti šioje stovykloje.

Pirmosios Lietuvos Respublikos kariuomenės rabinai kapelionai

Kapelionai tarpukario Lietuvos kariuomenėje tarnavo nuo 1918 m., kai tik buvo sukurta kariuomenė. Po vieną karo kapelioną turėjo ir įvairios konfesijos: evangelikai reformatai, evangelikai liuteronai, sentikiai, stačiatikiai ir žydai. Karo kapelionų darbo svarbą kariuomenėje liudija faktas, kad okupavę mūsų šalį sovietai tuoj pat panaikino šią instituciją, visus karo kapelionus atleido iš tarnybos, o jau 1940 m. liepos 6 d. kariuomenėje įsteigė vadinamąją politinę valdybą.

Rabinas kapelionas Izraelis Kaplanas (1875–1926)

Rabinas Izraelis Kaplanas gimė Kaidanavoje (dab. Džiaržynskas), buvusioje Minsko gubernijoje, rabino šeimoje. Jo giminėje buvo daug rabinų. Penkerių Izraelis pradėjo lankyti žydų pradžios mokyklą gimtajame miestelyje, per ketverius metus gerai išmoko hebrajų kalbą ir nuodugniai išstudijavo Senąjį Testamentą. Savarankiškai pasirengęs įstojo į Voložino (dab. Minsko sr.) ješivą ir baigė ją būdamas beveik 16 metų. Vėliau daug skaitė ir mokėsi tikybos dalykų pas įvairius žymius rabinus. 1896 m. buvo pašauktas į carinės Rusijos kariuomenę ir tarnavo eiliniu. 1901 m. mirė I. Kaplano uošvis, Seredžiaus rabinas, jo vietą užėmė rabinas I. Kaplanas. Eidamas rabino pareigas Seredžiuje, I. Kaplanas per trumpą laiką įgijo didelę ne tik žydų, bet ir plačiosios visuomenės pagarbą.

Rabinas kapelionas Izraelis Kaplanas (1875–1926)

Per Pirmąjį pasaulinį karą rabinas I. Kaplanas buvo priverstas kartu su Seredžiaus žydų bendruomene vykti į Rusiją. 1918 m. grįžęs į sugriautą Seredžiaus miestelį, rado sudegintą nuosavą namą ir didelę biblioteką. Kai jį aplankė „Joint“ organizacijos iš Niujorko atstovas, renkantis duomenis apie nukentėjusius nuo karo žydus Lietuvoje, ir pasiūlė gana didelę pinigų sumą namams pastatyti, I. Kaplanas

paprašė pinigų tik sinagogai ir pradžios mokyklai pastatyti. Jo prašymas, žinoma, buvo patenkintas.

1920 m. rabinas I. Kaplanas karo vyriausybės kvietimu tapo Lietuvos kariuomenės rabinu kapelionu. Rabinas pa-

rengė žydų tikybos kariams priesaikos tekstą, kurį patvirtino vyriausybė, rimtų pastabų pateikė kariuomenės rabinų uniformos kūrėjams. 1921 m. birželį I. Kaplanas pateikė „Įvedimui Armijos Rabino tarnybos“ projektą (LCVA, f. 384, ap. 2, b. 229, l. 61), kuriame buvo išdėstytos žydų kapeliono pareigos ir teisės, skyrimo tvarka. Tačiau nei šis, nei joks kitas kariuomenės rabino tarnybos įsakymas priimtas ir viešai paskelbtas nebuvo. Eidamas rabino pareigas I. Kaplanas dirbo tiek centre, tiek lankydamas įvairius kariuomenės pulkus; jis rūpinosi ne vien tikybos reikalais, bet ir kultūra, švietimu. Mokydamas žydų tikybos, kariams nuolat pabrėždavo, kad būtų ne tik dori kariai, bet ir geri Lietuvos piliečiai. Pats I. Kaplanas ir jo šeima buvo dideli Lietuvos patriotai, gerai mokėjo ir sakytinę, ir rašytinę lietuvių kalbą. 1924 m. rabinas I. Kaplanas tapo vienu iš draugijos „Mizrachi“ ir jaunimo draugijos „Mizrachi Ha-cair“ steigėjų. I. Kaplanas mirė nuo šiltinės būdamas dar jaunas, 51 metų, ir buvo palaidotas Kauno žydų kapinėse su visomis karo išskilmėmis ir pagarba. Liko našlė Sorė Mirjam Kaplanienė ir dukra Rachelė Kaplanaitė.

Rabinas kapelionas Šmuelis Aba Sniegas (1887–nežinoma)

Rokiškyje gimusių, vidutiniškai pasiturinčių prekybininko Nachumo Maušos Sniego (1860–1929) ir Eidos Menkinos (1863–1939?) šeimoje buvo du sūnūs: Šmuelis Aba, gimęs 1887 m., Icikas Leizeris, gimęs 1900 m., ir dukra Roza, gimusi 1904 m. Nachumo tėvas Leizeris Sniegas (1830–1912?) taip pat buvo gimęs Rokiškyje, o Eida buvo tiesioginė Vilniaus Gaono Elijahu ben Šlomos Zalmano proprovaikaitė. Yra žinoma, kad ji 1931 m. Rokiškyje, Viešojoje aikštėje, vertėsi manufaktūros prekyba. Tikėtina, kad Rokiškio žydų kapinėse galima surasti Nachumo Maušos Sniego ir jo motinos Chavos Lėjos Sniegienės (1844–1930), žmonos Eidos antkapius.

Š. A. Sniego asmens dokumentas, LCVA

Š. A. Sniegas (centre) su tikinčiais, studijuojančiais religinius raštus, 1945 m.

Avraham Orelowitz rašė, kad Šmuelis Aba Sniegas studijavo Slabados (Vilijampolės) ješivoje su savo jaunesniu broliu Iciku Leizeriu. Rokiškyje sakydavo: „Šmuelis Aba auga kaip puikus mokslininkas ir išminčius, jis būtų puikus Izraelio Gaonas (išminčius), puikus žydų tautos žmogus.“ Rokiškėnai didžiavosi abiem broliais, kurie vėliau tapo moderniais, protingais jaunais vyrais, gerai sutarusiais tiek su chasidais, tiek su mokslininkais (litvakais).

Per Pirmąją pasaulinę karą Š. A. Sniegas priverstinai buvo išvežtas į Rusiją (Sebežo mieste, Vitebsko gubernijoje, ėjo rabino pareigas). 1919 m. grįžo į tėvynę ir aktyviai įsitraukė į politiką, dalyvavo Lietuvos nepriklausomybės kovose 1918–1920 m. Vėliau jis susitelkė į žydų bendruomenės darbą ir keletą kartų vadovavo „Vaad Kehile“ (bendruomenės tarybai) ir Žydų liaudies bankui. Taip pat jis mokėsi *Gemaros* su grupe sinagogoje. Nepriklausomos Lietuvos valstybės laikais, nuo 1926 m., po kapeliono rabino Izraelio Kaplano mirties, rabinas Šmuelis Aba buvo paskirtas Lietuvos kariuomenės vyriausiuoju rabinu. Apsigyveno Kaune, Kanto g. 2A-6. Jį gerbė tiek žydai, tiek kitų tautybių Lietuvos gyventojai. Jis dirbo Lietuvos spaudoje, buvo nuolatinis Lietuvos kariuomenės laikraščio bendradarbis. Visi stebėjosi, kad Šmuelis Aba išmoko taip gražiai rašyti lietuvių kalba – net geriau nei daugelis lietuvių žurnalistų. Amžininkai prisiminė, kad Š. A. Sniegas buvo ryški asmenybė, palaikiusi Lietuvos nepriklausomybės idėją. Įvairiose vietose žydų kariams organizuodavo valstybines šventes,

rengdavo bendras Pesacho vakarienes, kurių metu skaitydavo žydų švenčių istoriją, skatindavo sąžiningai eiti pareigas. Liepsningas kapeliono rabino kalbas įvairių valstybės iškilmių proga minėjo tuometiniai laikraščiai. 1939 m. spalio pabaigoje buvo įkurtas žydų pabėgėliais besirūpinantis komitetas, jo steigėjas ir narys buvo Š. A. Sniegas.

Už nuopelnus Lietuvos valstybei tarpukario Lietuvoje kariuomenės kapelionas rabinas Š. A. Sniegas 1928 m. buvo apdovanotas Lietuvos nepriklausomybės 10-mečio sukaktuvių jubiliejiniu medaliu ir Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino IV laipsnio ordinu.

1941 m. liepą rabinas Š. A. Sniegas su žmona atsidūrė Kauno gete. Čia jis tapo Kauno geto seniūnų tarybos nariu.

1946 m. žydų pabėgėlių ir Amerikos žydų lyderių susitikimas JAV zonoje Vokietijoje. Paskutinėje eilėje iš kairės į dešinę: rabinas Herbert Friedman, Abraham Hyman, Isaiah Kennen, Philip Bernstein, Philip Forman, Leon Retter (Aryeh Neshet), Boris Pliskin, rabinas Gerhard Rose. Priekinėje eilėje iš kairės į dešinę: rabinas Š. A. Sniegas, Nahum Goldmann, rabinas Stephen Wise, Jacob Blaustein ir Samuel Gringauz

1944 m. liepą kartu su kitais vyrais iš Kauno geto rabiną Sniegą išvežė į Dachau koncentracijos stovyklą, kurioje rabinui pavyko išgyventi. Per Holokaustą 1941 m. Rokiškyje žuvo jo brolio rabino Iciko Leizerio Sniego ir sesers Rozos Sniegaitės-Orelovičienės šeimos.

Rabinas Šmuelis Aba Sniegas išgyveno žiaurios Hitlerio valdymo metus. Jo žmona žuvo. 1945 m. kovo 16 d. iš Miuncheno laiške jis rašė, kad yra Jungtinių Amerikos Valstijų centrinio komiteto tarybos pirmininkas (*Vad Agud Kharevim*). Taip pat rašė, kad ketina apsigyventi Izraelyje. Š. A. Sniegas buvo vyriausiasis JAV zonos rabinas sąjungininkų okupuotoje Vokietijoje ir kartu su rabinu Šmueliu Jokubu Rozu organizavo 19 tomų *Išgyvenusiųjų* Talmudo spausdinimą. Buvo kreiptasi į generolą Joseph McNarney, tuometį JAV zonos Vokietijoje vadovą. Jis idėjai pritarė, ir, padedant generolams Lucien Truscott ir Lucius Clay, nors ir trūko popieriaus, buvo išleista apie 500 rinkinių. 1949 m. Berlyno štabe rabinas Š. A. Sniegas padovanojo pirmąją *Išgyvenusiųjų* Talmudo kopiją

JAV zonos valdytojui Vokietijoje generolui L. Clay. Pirmasis Izraelio prezidentas Chaimas Weizmannas taip pat gavo rinkinį. Centrinis komitetas (angl. *Central Committee of the Liberated Jews*), veikęs Vokietijos muziejuje Miunchene, paskelbė apie likvidavimą 1950 m. gruodžio 17 d. Iš pradinės grupės, kuri įkūrė komitetą, Vokietijoje liko tik rabinai Š. A. Sniegas ir Š. J. Rozas. Visi kiti emigravo, dauguma – į Izraelį. Prof. Gerd Korman (1984) rašė, kad 1954 m. jie vis dar gyveno Vokietijoje, Š. A. Sniegas, nors ir ketino persikelti į Izraelį, buvo prastos sveikatos ir gydytis vykdavo į Šveicariją. Talmudo spausdinimo plokštės, tarpininkaujant „Joint“ organizacijai, buvo perduotos saugoti rabinams Š. A. Sniegui ir Š. J. Rozui, kaip idėjos sumanytojams, tikintis, kad ateityje jos atiteks Izraelio valstybei. Kaip susiklostė tolesnis rabino Š. A. Sniego gyvenimas, patikimų duomenų nėra. Išliko Š. A. Sniego laiškas, datuotas 1954 m. Pagal kitą išlikusią korespondenciją galime manyti, kad jis dar buvo gyvas ir 1955 m.

Išgyvenusiųjų Talmudas spausdintas pagal visame pasaulyje žinomą Vil-

niaus Talmudą (pirmą kartą išleista 1880 m.), kuris yra visų vėlesnių Talmudo leidimų pagrindas. Tituliniame pirmojo leidimo puslapyje – Avner Grilikh graviūra, vaizduojanti dvi karaliaus Šlomo Šventyklos kolonas – Boaz ir Jachin. Ši spausdinto Talmudo versija, skirta *Toros* studijų pagrindams ješivose ir kitiems judaizmo mokymams, vis dar plačiai naudojama. Ir šiais laikais daugelis *Toros*, *Mišnos*, *Šulchan Aruch* ir kitų leidinių titulinuose puslapiuose publikuojamos vilniečio Avner Grilikh graviūros. Leidinio originalą Vilniuje išleido įmonė „Našlė ir broliai Romai“. Šis Talmudas dar vadinamas *Vilniaus šas* (santrumpa *šas* reiškia *Šiša Sedarim* – šešios Talmudo dalys). Leidinį sudaro 37 skyriai, kuriuose – visas Babilono Talmudas. Leidinyje naudota tradicinė numeracija pagal D. Bombergo standartą, kai *Gemara* ir *Mišna* yra centruota su Raši komentarų vidinėje paraštėje ir *tosafot* – išorinėje paraštėje. Šalia pateikiamos įvairios kitų žinomų Talmudo išminčių pastabos. *Išgyvenusiųjų* Talmudo tituliname puslapyje – spygliuota viela, juosianti konclagerio kasdienybės vaizdą, o viršuje – Jeruzalės šviesa ir užrašas iš Senojo Testamento: „Iš vergijos į laisvę, iš tamsos į nuostabią šviesą“. Kiekviename tituliname lape įrašyta tokia Š. A. Sniego pasirašyta anotacija: *Šis Talmudo leidimas skirtas JAV kariuomenei. Armija suvaidino svarbų vaidmenį, gelbėdama žydus nuo visiško sunaikinimo, o po Hitlerio pralaimėjimo jai liko didžiulė našta palaikyti žydų tikėjimo pabėgėlius Vokietijoje. Šis specialus Talmudo leidimas buvo paskelbtas toje pačioje žemėje, kur visai neseniai viskam, kas žydiška ar žydų sukurta, buvo paskelbtas prakeikimas, jis liks kaip simbolis Toros nesunaikinimumo. Žydai pabėgėliai nepamirš dosnumo ir neturinio precedento amerikiečių pajėgų, kurioms jie lieka skolingi, humanizmo.*

Titulinis Babilono Talmudo puslapis, Vilnius, 1908 m.

Titulinis *Išgyvenusiųjų* Talmudo puslapis, Heidelberg, 1949 m.

Parengė Geršonas Taicas

5779 metų žydiškasis kalendorius – Holokausto vaikams

2018-ųjų rugsėjis primena mums apie prieš 75 metus įvykusį Vilniaus geto sunaikinimą, Holokausto tragediją, amžiams paženklinusią mūsų šalies istoriją didžios netekties simboliu.

Šio siaubingo reiškinio įkaitais tapo ir pati jautriausia mūsų visuomenės dalis – vaikai. Pasmerkdami mūsų vaikus mirčiai, nacių okupantai ir vietiniai jų parankiniai kėsinosi į mūsų ateitį – daugiau nei milijonas vaikų Europoje tapo negailestingos ideologijos šalininkų aukomis. Holokausto pasekmės Lietuvoje buvo negailestingos – ištisi ištuštėję žydų miesteliai, suskaldytos žydų šeimos ir jų likimai, prarastas didžiulis pilietinis ir intelektualinis potencialas.

Mano tėvai prasidėjus karui taip pat buvo vaikai. Karas atėmė iš jų vaikystės džiaugsmą. Mano mamą nuo Vaikų akcijos Šiaulių gete išgelbėjo jos mama, mano senelė. Ją iki mirties persekiojo šio įvykio šmėklos. Tėvo mamą nužudė karo pradžioje – jis neatsiminė jos veido. Dažno evakuoto vaiko, grįžusio namo, jau niekas nepasitiko – tėvų jau nebebuvo. Net ir daugelio vaikų, kuriuos išgelbėjo geradariai, gyvenimą lydėjo skausminga Holokausto patirtis. Iš pradžių tėvai patikėjo juos nepažįstamiesiems, todėl geradarius Teisuolius ir išgelbėtus vaikus amžiams susiejo kraujo ryšiui tapati meilė. Išgyvenę Holokaustą ir grįžę, konclageriuose paversti kankiniais, tikrieji tėvai neretam vaikui po karo tapo sunkiai atpažįstami.

Lietuvoje 1941-aisiais per egzekucijas buvo nužudyti tūkstančiai žydų, likusieji žydai suvaryti į Vilniaus, Kauno, Šiaulių ir Švenčionių getus. Galimybę pažvelgti į getų kasdienybę suteikė 2017 metais į lietuvių kalbą išverstas ir išleistas Icchoko Rudaševskio dienoraštis. Literatūriniu talentu apdovanoto paauglio – Vilniaus geto kalinio – metraštis atskleidė ne tik jauno žmogaus išgyvenimus, bet ir įamžino geto kasdienybę. Būdama niūri ir skausminga, ji kartu liudijo ir jauno žmogaus ryžtą ir troškimą gyventi – gete alsavo kultūrinis, socialinis gyvenimas, neleidžiantis prarasti žmogiškumo.

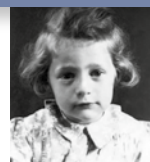
5779 metų žydiškasis kalendorius, minint Vilniaus geto sunaikinimo 75 metų sukaktį, skiriamas Holokausto vaikams: atminti tuos, kurie akistatoje su visa griauančia neapykanta buvo bejėgiai. Dauguma jų niekada neišvydo tikrųjų savo tėvų akių, niekada negrįžo į savo namus, dalies jų vardai liko nežinomi. Vis dėlto savyje jie nešė visos žydų tautos tikėjimą ir viltį. Teprimena jų palikimas mūsų visų pareigą Pasauliui – Holokaustas niekada neturi pasikartoti.

Faina Kukliansky,
LŽB pirmininkė

2018/2019
5779

ŽYDIŠKAS KALENDORIUS
ידישער קאלענדאר
JEWISH CALENDAR
לוח השנה העברי

2018
5779

Subdėliotė	Pirmadienis	Trečiadienis	Tetadienis	Petadienis	Šeštadienis	Sekmadienis
	3	4	5	6	7	8
2023 m. Rugsėjis	10 Rugsėjis	11 Rugsėjis	12 Rugsėjis	13 Rugsėjis	14 Rugsėjis	15 Rugsėjis
2023 m. Rugsėjis	17 Rugsėjis	18 Rugsėjis	19 Rugsėjis	20 Rugsėjis	21 Rugsėjis	22 Rugsėjis
2023 m. Rugsėjis	24 Rugsėjis	25 Rugsėjis	26 Rugsėjis	27 Rugsėjis	28 Rugsėjis	29 Rugsėjis
		</				

2018-ųjų Europos žydų kultūros dienų tema – „Pasakojimai“. Kviečiame skaityti, klausyti, pasakoti ir perpasakoti žydiškas istorijas, domėtis senais ir naujais žydų raštais, pažinti litvakišką kultūrą kaip neatsiejamą Lietuvos kultūros dalį. Pristatome lyg žinomą, bet lyg dar neskaitytą istoriją apie ožką, iliustruotą Iljos Bereznicko.

Ne ožkoje laimė

Nedidelėje gyvenvietėje, kartu su siuvėjais, bat-siuviais, vargšais muzikantais ir keistais iš-minčiais rabinais, gyveno siuvėjas Mendelis Kacas su savo daugiavaike šeima... Jie gyveno vargingai ir šeimos galva Mendelis dirbo nuo ankstyvo ryto ligi vėlyvo vakaro – siuvo švarkus, liemenes, kelnes. Darbas labai kruopštus, susikaupti reikia tylos ir ramybės, nes ki-taip išeidavo nesusipratimas: rankovė prisiūta prie kelnių, klešnė – prie švarko. Toks brokas Mendeliui nutikdavo gan dažnai. Kodėl? Dėl kelių priežasčių. Jo žmona Sonia buvo didžiausia miestelio bambeklė. Vaikai – penkios mergaitės, o tai blogiau nei dešimt pramuštalgių berniukų. Ir dar žmona Sonia turėjo seserį senmergę, viskuo nepatenkintą senutę motiną ir apykurtį tėvą. Šių priežasčių užtektinai, kad kraustytumeisi iš proto.

Gyveno visa ši šeima mažutėliame namelyje. Prie tamsaus langelio stovėjo Mendelio siuvimo mašina. Apie kokį darbą galima kalbėti, jei nuo paties ryto netilo skandalai. Bet, – kaip pasakė vietinis išminčius Josifas, – kiekvienai kantry-bei ateina galas, net jei tai žydo siuvėjo kantrybė. Vieną rytą Mendelio kantrybė baigėsi.

O buvo taip. Mendelis nuo ryto ėmėsi siūti, visa išalkusi šeima sėdėjo prie stalo, vaikai daužė šaukštais, laukdami, kol baigs virti košė. Sonia pastatė puodą košės ant stalo ir stojo tylą, bet neilgam. Vyriausioji dukra, mėlynakė Riva, tikra atamanė, parodė jauniausiai dukrai pirštu į musę, tu-pinčią ant lubų, o šioji, kvailiukė, užvertusi galvą, pradėjo ieškoti tos musės. Kaip suprantate, Riva to tik ir laukė... Vos tik mažoji suprato, kad ją apgavo ir suvalgė josios košę, taip pradėjo rėkti, kad net apykurtis uošvis prabudo iš snaudulio, uošvienė iš išgąščio ir netikėtumo atsisėdo ant katino. Ir prasidėjo... Mendelio žmona čiupo šluotą ir pra-dėjo gainiotis vyresnėlę dukrą po trobą. Šluota nuo koto

nulėkė ir pataikė į vestuvinę suknelę, kurią siuvinėjo nete-kėjusi tylenė Sonios sesuo.

Atsitiko stebuklas! Visada tyli sesuo pavirto į drakoną. Seserys susipešė, Mendelis puolė skirti jas, o mergaitės pripuolė prie taip geidžiamos siuvimo mašinos ir mikliai prisiuvo tris rankoves prie vienu kelnių, o kelnes prie liemenės, o liemenę dar prie kažko. Dabar namuose visi buvo užsiėmę. Bet pamatęs, kaip vaikai sugadino jo siu-vinius, Mendelis pirmą kartą gyvenime trenkė kumščiu į stalą ir suriko: „Tylos!“ Staiga šoktelėjo ant stalo stovėjęs tuščias puodas nuo košės ir nusileido uošviui tiesiai ant galvos. Uošvio balsas, sklindantis iš puodo nustelbė visų kitų riksmus ir priminė arkangelo triūbos garsą. Kaimy-nai tik ir laukė šito signalo: paliko savo reikalus ir visi subėgo pas Mendelį, kad duotų brangiausią dalyką, kokį jie turėjo, – protingą patarimą. Vieni sakė: reikia sudaužyti puodą, kiti sakė, kad reikia senį pakabinti žemyn galva ir puodas pats nukris. Bet puodo neleido sudaužyti uoš-vienė – tai jos vienintelis turtas. Kai senį apvertė aukšty-n kojom, tai jis taip pradėjo rėkti, kad net arkangelo triūbos garsas, lyginant su šiuo riksmu, atrodė lyg švelnus fleitos skambėjimas.

Mendelis iš nevilties išlėkė iš namų tiesiai pas vietinį iš-minčių senąjį rabiną Josifą, kuris, kaip jam atrodė, buvo paskutinė viltis. Ilgai Mendelis pasakojo rabinui apie savo bėdas ir nelaimes. Rabinas klausėsi jo nepertraukdamas – gi reikia žmogui nors kartą gyvenime išsikalbėti.

Galų gale Mendelis išliejo visą savo širdgėlą ir laukė, ką gi patars senasis rabinas. Išmintingasis rabinas tarė:

– Mendeli Kacai, eik, nupirk ožką ir parvesk ją į trobą.

– Kodėl ožką? – nustebo Mendelis, bet išminčius jau jo nebesiklausė, pradėjo skaityti Talmudą.

Mendelis nusprendė paklausti patarimo ir patraukė į turgų. Ilgai ieškojo ožkos, kurią galėtų įpirkti. Kadangi pinigų turėjo labai mažai, tai nusipirko iš čigono pačią liesiausią ožką. Sumokėjo ne tik paskutinius grašius, bet dar ir liemenę pridėjo.

Dar sunkiau buvo užsispyrusią ožką parvesti į namus. Tik vėlai vakare Mendelis pasiekė namus, įtempė ožką į trobelę ir pririšęs virve prie durų krito į lovą, šalia Sonios, miegoti. Kol visa šeima miegojo, ožka nugraužė virvę ir sušlamštė netekėjusios Sonios sesers vestuvinę suknelę, liko tik veliumas ant ragų. O tada ėmė laižyti miegančią Sonią, šioji labai išsigando, iššoko pro langą ir pradėjo žadinti visus kaimynus. Katinas užšoko ant uošvienės. Užvirė tikra pekla. Namelis drebėjo nuo baisaus triukšmo: dužo indai, iš po puodo sklido uošvio riksmas. Tokio įvykio miestelyje dar nebuvo nutikę. Sonios vadovaujami kaimynai įsiveržė į

trobą, per minutę sudaužė puodą ant uošvio galvos ir arkangelo triūba nutilo. Bet tada su didžiausiu trenksmu atsilapojo durys ir išbėgo Mendelis, o paskui jį ir ožka su veliumu ant ragų. Sesuo puolė gelbėti savo vestuvinio apdaro likučius...

Anksti ryte iškankintas ir mėlynėmis nusėtas Mendelis vėl nuėjo pas išminčių ir pradėjo pasakoti apie savo bėdas. Rabinas klausėsi jo ir nepertraukė – mat jau žinojo, ką patarti nelaimingajam siuvėjų Mendeliui.

Išmintingasis rabinas tarė:

– Mendeli Kacai, parduok ožką.

– Kodėl vakar pirkau, o šiandien turiu parduoti ožką? – Mendelis vėl nustebo, bet išminčius jau jo nebesiklausė, nes pradėjo skaityti Talmudą.

Mendeliui neliko nieko kita – tik keliauti į turgų. O parduoti ožką – dar sunkiau nei pirkti. Daug laiko sugaišęs jis pamatė tą patį čigoną ir mainais už ožką atgavo tik savo liemenę. Ilgai ėjo Mendelis namo, pats su savimi kalbėdamas ir svarstydamas, kad gal jo gyvenimas galų gale pasikeis.

Kai Mendelis grįžo namo, visa išalkusi šeima sėdėjo prie stalo, vaikai vėl

daužė šaukštais. Mendelis taip pat atsisėdo prie stalo, Sonia pastatė puodą ir įkretė vaikams į lėkštes košės. Visi tylėjo. Ir staiga jauniausioji dukra parodė vyriausiajai Rivai ant lubų ropinėjančią musę. Riva nusišypsojo, užvertė galvą ir apsimetė nematanti, kaip mažoji tuo metu greit kimšo jos košę. Visi stebėjo vaikus ir laukė, ką pasakys Mendelis. Mendelis pradėjo kvatotis, o žmona Sonia, jos sesuo ir uošvienė iš paskos prapliupo juoktis. Net uošvis nusišypsojo. Vaikai, nieko nelaukę, sulindo į kartu susiūtas kelnes ir švarkus ir pradėjo šokti. Tada jau Mendelis Kacas nebeiškentė, nes, jei turi taip sėkmingai iškeistą liemenę už ožką, o šalia šoka tavo vaikai, tai būtum paskutinis kvailys, jei nepašoktum kartu su jais freilach. Ir kad pradėjo šokti Mendelis... Šoko ir galvojo, kad rabinas Josifas – iš tikro pats protingiausias žmogus visame miestelyje. Reikės rytoj nueiti jam padėkoti ir palinkėti sveikatos ir ilgų gyvenimo metų. Būtinai reikės.

LŽB ADMINISTRACIJOS KONTAKTAI

Vardas, pavardė	Pareigos	Telefonas, el. paštas
Renaldas Vaisbrodas	Vykduantysis direktorius	8 672 16 114 renaldas@lzb.lt
Žana Skudovičienė	Programų direktorė	8 678 81 514 zanas@sc.lzb.lt
Monika Antanaitytė	LŽB Sekretoriato ir protokolo skyriaus vadovė	8 672 40 942 info@lzb.lt
Liuba Šerienė	LŽB sekretorė	(8-5) 261 3003
Asta Rainytė	Vyr. buhalterė	(8-5) 212 1676 asta@lzb.lt
Michail Lapida	LŽB pastato apsaugos koordinatorius	8 609 97 334
Rokas Dobrovolskis	LŽB administratorius ūkio reikalams	8 652 09 915 rokas@lzb.lt
Sofja Sirutienė	Vaikų ir jaunimo programų koordinatorė	8 672 57 540 sofja@lzb.lt

LŽB SOCIALINIO DEPARTAMENTO (SD) DARBUOTOJŲ KONTAKTAI

Vardas, pavardė	Pareigos	Telefonas, el. paštas
Michail Segal	LŽB Socialinio departamento direktorius	8 650 75 939
Ninelė Skudovičiūtė	SD informacijos koordinatorė	(8 5) 261 2114
Rašelė Šeraitė	Socialinė parama vaikams	8 652 13 146
Ema Jakobienė	SD programų vyr. koordinatorė (maitinimas, vaistai, žiemos pagalba, SOS)	(8 5) 261 1251
Geršonas Taicas	Lektoriumas	8 689 83 293
Žana Skudovičienė	Senjorų klubas „Abi men zet zich“	8 678 81 514 zanas@sc.lzb.lt
Lankomosios priežiūros tarnyba		(8 5) 261 7244
Gydytojai savanoriai	Med. konsultacijos nuo 12 iki 15 val.	(8 5) 261 1736

LŽB KITI KONTAKTAI

LŽB klubo pavadinimas	Koordinatorius	Telefonas	El. paštas
Studentų sąjunga	Amit Belaitė	8 693 80 038 8 692 27 326	amit.belaite@gmail.com
Buvusių getų ir koncentracijos stovyklų kalinių sąjunga	Tobijas Jafetas	(8 5) 212 7074	
Žydų šokių ir dainų ansamblis „Fajerlech“	Larisa Vyšniauskienė	8 687 79 309	larisa.vysniauskiene@gmail.com

PAREMKITE
LIETUVOS ŽYDŲ (LITVAKŲ) BENDRUOMENĘ
AB SEB BANKAS LT097044060000907953

SUSISIEKITE!

Redaktorė – Radvilė Rimgailė-Voicik • radvile@lzb.lt
Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės būstinė
Pylimo g. 4, LT-01117 Vilnius
Tel. (8 5) 261 3003 • info@lzb.lt • www.lzb.lt

BEIGELIŲ KRAUTUVĖLĖ

א קלייט פון בייגל
beigelių krautuvėlė

DARBO LAIKAS

I-IV 11:00 - 20:00
V 11:00 - 17:00
VI ŠABAS/NEDIRBAME
VII 12:00 - 17:00

Tel. 8 683 86 894. El. p. kavine@lzb.lt

- ✓ Seniai svajojai išmokti kalbą, bet nedrąsu mokytis vienam?
- ✓ Ieškai smagaus užsiėmimo šaltiems rudens vakarams ar popietėms?
- ✓ Visada atsisuki, kai išgirsti hebrajų kalbą?

Kviečiame visus
pramokti HEBRAJŲ KALBOS
ar atgaivinti jau turimus įgūdžius!

SEKMADIENIS

9.30–11.00 Hebrajų kalbos kursai suaugusiems
2 lygis (pratęsimas)
13.00–14.30 Hebrajų kalbos kursai pradedantiesiems
14.45–16.15 Hebrajų kalbos kursai suaugusiems
1 lygis (pratęsimas)

PIRMADIENIS

18.30–20.00 Hebrajų kalbos kursai pažengusiems
Kursus veda mokytojas iš Izraelio Juda Vagner

Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenė. Pylimo g. 4, Vilnius, konferencijų salė, II a.

INFORMACIJA IR REGISTRACIJA:

dėstytoja Ruth Reches
ruthrech@gmail.com

NAUDINGA ŽINOTI

Vilniaus žydų religinės bendruomenės pirmininkas Simas Levinas,
el. p. sinagoga1903@gmail.com

Pamaldų Vilniaus choralinėje sinagogoje (Pylimo g. 39) laikas:

- ▶ darbo dienomis nuo 8.30 iki 9.30 val.
- ▶ šeštadienį nuo 10.00 iki 12.30 val.
- ▶ sekmadienį nuo 9.00 iki 11.30 val.

Sinagogos tel. (8 5) 261 2523

Vilniaus žydų kapinių (Sudervės kelias 28) darbo laikas: darbo dienomis ir sekmadienį nuo 9.00 iki 19.00 val.; šeštadienis – nedarbo diena. Kapinių budėtojo tel. (8 5) 250 5468

Pagrindinėje viršelio nuotraukoje – Izraelio valstybės ministro pirmininko Benjamin Netanyahu susitikimas su Lietuvos žydų (litvakų) bendruomene Choralinėje sinagogoje, Vilniuje.

Tiražas 500 egz.